

การสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น
DEVELOPMENT MODEL CREATING OF ACADEMIC POTENTIAL OF LEARNERS IN
NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION PHU WIANG DISTRICT CENTER,
KHON KAEN PROVINCE

ยິงสรร์ หาพา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์

วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

Yingsan Hapha

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Sujitra Arampongpun

College of Asian Scholars,Thailand

E-mail:yingsan@cas.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอน 2. เพื่อ
สร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ 3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของ
ผู้เรียนศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุเวียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล
จำนวน 44 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวครูผู้สอนในด้านศักยภาพของครู 2. ปัญหาผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ค่อนข้างต่ำ 3.ปัญหาด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษายังมีน้อย 4. ด้านความร่วมมือกับชุมชน

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์ศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีความตรงและความเหมาะสมมาก โดยประกอบด้วย 4
ด้าน ได้แก่ 1.ด้านพัฒนาระบบการเรียนรู้ 2. ด้านพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ 3. ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่ง
เรียนรู้ และ 4.ด้านการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษา

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอกุเวียงมีความตรงและมีความเหมาะสมมาก

คำสำคัญ: การสร้างรูปแบบ; รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ

Abstract

The objectives of this research were 1. To study and analyze teaching and learning problems of the Center for Non-formal Education and Informal Education, Phu Wiang District. 2. To create a model for developing academic potential of non-formal and informal education center learners in Phu Wiang District. 3. To examine the validity of the model for developing academic potential of non-formal education center learners. and study at the leisure of Phu Wiang District. It is a qualitative research. public hearings by 44 informants.

The results 1. The results of the study and analysis of teaching and learning problems of the Center for Non-Formal Education and Informal Education in Phu Wiang District found that 1. Problems caused by teachers in terms of the potential of Teacher 2. The problem of learners having relatively low learning achievement. 3. There are still few problems in media and learning resources in educational institutions. 4. Cooperation with communities.

2. The results of creating a model for developing academic potential of learners at the Center for Non-formal Education and Informal Education, Phu Wiang District. Khon Kaen It is very straightforward and appropriate, consisting of 4 aspects: 1. Development of learning process, 2. Systematic teacher development, 3. Development of media and learning resources, and 4. Education. Strengthen cooperation with the community in education management.

3. The results of checking the validity of the academic potential development model of non-formal and informal education center learners in Phu Wiang District found that the academic potential development model of non-formal education center learners and informal education in Phu Wiang District is direct and very suitable for developing students' academic potential.

Keywords: Model creating; Model of academic potential development

บทนำ

การจัดการศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการที่มีคุณภาพเพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศได้เท่าเทียมกับสังคมโลก การพัฒนาบุคลากรที่เป็นครูผู้สอนหรือการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สมดังเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาที่

ต้องการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยการศึกษาในระดับ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในส่วนของจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยนั้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหน่วยงานการศึกษาที่ รับผิดชอบจัดการศึกษา มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน ทั้งการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานการเรียนรู้ มีสถานศึกษาใน สังเกตที่มีความพร้อมในการให้บริการอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนการ สอน สื่อเพื่อการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร่วมจัดเพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคนในชุมชน มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ยึดหลัก ปรัชญาคิดเป็น โดยให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชา รวมทั้งเน้นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามสภาพ ความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน มีครูเป็นผู้ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตรให้ มีประสิทธิภาพ อาศัยระบบช่วยเหลือผู้เรียนเป็นเครื่องมือให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แนะนำ และร่วมกันแก้ปัญหา ให้กับผู้เรียน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

จากการระดมการคิดวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า สาเหตุที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนของ สถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ เนื่องมาจากสาเหตุหลาย ประการ คือ ปัญหาที่เกิดจากตัวครูผู้สอนในด้านศักยภาพของครู สมรรถนะในการส่งเสริมการเรียนรู้ ครูไม่ยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมักเป็นผู้พูดผู้สอนมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของ หลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น นอกจากนี้ ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน การจัดการเรียนการสอนของครูยังใช้เทคนิคที่ไม่หลากหลาย การประเมินผลการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ยังใช้เพียง ข้อสอบในการประเมินผู้เรียนและปัญหา ด้านตัวผู้เรียนก็เป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จากการประเมิน คุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การ มหาชน) ได้เสนอแนะเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา ด้านผลการจัดการศึกษา เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาครูผู้สอนของ สถานศึกษาและ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและใช้หลักการจัดการกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนที่ดี ด้าน

ความสะอาดทั้งการแต่งกาย การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน รู้จักประหยัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีวินัยในตนเอง ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (N-NET) ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นที่ผู้เรียนมีคุณภาพต่ำกว่าระดับดี

จากปัญหาและผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการสร้างรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตระหนักว่าผู้เรียนมีความสำคัญ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเพื่อเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา แนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประสิทธิภาพทางการเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (พระราชกิจจานุเบกษา, 2553) และ วิสัยทัศน์ พันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ศึกษาและวิเคราะห์สภาพและปัญหาการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จากเอกสาร รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา ปีการศึกษา 2563 และ 2564 (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น, 2563 และ 2564)

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

1) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกไว้คือเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศึกษา และมีความเต็มใจให้ความคิดเห็นในเรื่องที่ทำวิจัย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัย ได้นำผลการศึกษาและสังเคราะห์ เอกสาร ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และเทปบันทึก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เป็นการล่วงหน้าและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นการสนทนา พร้อมทั้งถอดเทปบันทึกข้อมูลคำสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ สรุปเป็นประเด็น
ขั้นที่ 3 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน ผู้วิจัยนำผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน มากำหนดเป็นกรอบในการร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความตรงของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ตัวแทนครู จำนวน 10 คน ผู้ปกครองเครือข่าย จำนวน 10 คน และตัวแทนผู้เรียน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน การได้มาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึก ข้อเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ ตามหัวข้อของรูปแบบเพื่อบันทึกความคิดเห็นที่ได้จากการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) และเทปบันทึกข้อมูลจากการ แสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการจัดประชุม เพื่อทำการประชาพิจารณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนครู ผู้ปกครองเครือข่าย และตัวแทนผู้เรียนเพื่อเข้าร่วมการประชาพิจารณ์พร้อมส่งข้อมูล รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนไปให้ศึกษาล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน พร้อมนัด วัน เวลาและสถานที่ในการจัดการประชาพิจารณ์ 2) จัดการประชุมประชาพิจารณ์ โดยผู้วิจัยนำเสนอความเป็นมาของ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน และนำเสนอร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน จากนั้น อภิปราย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนโดย

พิจารณาทีละประเด็นแล้วจัดบันทึกรายการข้อเสนอแนะและเหตุผลในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยการวิเคราะห์ข้อความ และสรุปเป็นประเด็นเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเวียง พงษ์ว่า

1) ผลการวิเคราะห์ครูผู้สอนปัญหาที่เกิดจากตัวครูผู้สอนในด้านศักยภาพของครู สมรรถนะในการส่งเสริมการเรียนรู้ สถานศึกษาควรพัฒนาครูจากฐานข้อมูลในการรับการอบรมครู การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลผู้เรียนของครู มาวางแผนพัฒนาครูเป็นรายบุคคลให้เป็นระบบที่ชัดเจนควรส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนและจัดการองค์ความรู้ร่วมกันในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูทุกคนให้เป็นครูมืออาชีพที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างแท้จริง

2) ผลการวิเคราะห์ผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่าในปีการศึกษา 2563 และ ปีการศึกษา 2564 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาพื้นฐาน คือ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษาและภาษาต่างประเทศ และนอกจากนี้ พบว่า ผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับควรได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สาระทักษะการเรียนรู้ สาระการประกอบอาชีพ สาระทักษะการดำเนินชีวิต และสาระการพัฒนาสังคม ความรู้พื้นฐานอย่างเร่งด่วน ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาในด้านทักษะการใช้ภาษา ความสามารถในการอ่าน การคิดและเขียน พัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ซึ่งควรทำให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3) ผลการวิเคราะห์สื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ พบว่า สื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษายังมีน้อยไม่มี ประสิทธิภาพ จากการสำรวจการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนพบว่าครูมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะใช้เพียงใบงานเป็นสื่อการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการมีเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งชำรุดและขาดอุปกรณ์ สารเคมี ในการทดลอง

4) ผลการวิเคราะห์ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชนในการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีนัยยะทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขาดการประสานงานด้านการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนมีเพียงในรูปของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการประชุมเพียง ภาคเรียนละ 1 ครั้ง และการประชุมผู้ปกครอง ภาคเรียนละ 1 ครั้งเท่านั้น

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียงมีความตรง และมีความเหมาะสมมากสำหรับการนำไปพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ชื่อรูปแบบ : รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง

1. วิสัยทัศน์

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง จัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานความรู้คู่คุณธรรมเป็นบุคคลคิดเป็นมีความภาคภูมิใจในความเป็นประชาชนในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตลอดจนสามารถประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข

2. พันธกิจ

1. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพ และทั่วถึง
2. จัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนให้มีอาชีพที่มั่นคงยั่งยืน
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
4. พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรและระบบการบริหารจัดการให้สามารถจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีคุณภาพ
5. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. นโยบาย

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการด้านวิชาการและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต
3. เสริมสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. เป้าประสงค์

การพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกุเวียง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการด้านวิชาการ จึงกำหนดเป้าประสงค์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

5. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพ ทางวิชาการของผู้เรียน
2. วิเคราะห์ครูผู้สอน ผู้เรียน สื่อแหล่งเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของครูและนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

6. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุเวียง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 พัฒนาระบบการเรียนรู้

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมให้ครูนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน
- 2) เปิดคลินิกวิชาการ เป็นการให้บริการสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการที่จะได้รับการซ่อมเสริม หรือเพิ่มเติมในรายวิชาหลักเป็นลักษณะการทำงานนอกเวลา
- 3) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียนที่หลากหลาย จัดกิจกรรมสอนเสริมพิเศษเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการสอนเสริมพิเศษ กำหนดรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเสริม
- 4) การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดค่าย เป็นการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยวิธีการจัดค่ายในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ
- 5) การพัฒนานิสัยรักการอ่าน เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว โดยจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ร่วมกับบรรณโมบาย สนง.กศน.จังหวัด

ขอนแก่น จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านทุก ในลักษณะฐานรักการอ่าน โดยมีครูระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมดูแลผู้เรียน

6) การพัฒนาผลการเรียนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและการบันทึกผลการจัดการความรู้ จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาประชาชนเพื่อขยายผลเศรษฐกิจดิจิทัลชุมชน ณ ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน กศน. จัดกิจกรรม Smart ONIE เพื่อสร้าง Smart Farmer เป็นการนำความรู้ หลักวิชาการ นำเทคโนโลยี สมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาความรู้และการประกอบอาชีพ

7) การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกเป็นการนำผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษาค้นคว้าจากประสบการณ์จริง

8) การเปิดโลกบูรณาการวิชาการสู่การเรียนรู้ เป็นการจัดนิทรรศการทางวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานและมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการ และทักษะอาชีพทั้งระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และอบรมสร้างการรับรู้การใช้ประโยชน์จากเน็ตประชารัฐ

ด้านที่ 2 พัฒนาครูอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและความสามารถในการพัฒนาสื่อการเรียน การสอน และใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย

1) การอบรมเชิงปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่ครูในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

2) การอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการสอน เป็นการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและเหมาะสมตามเนื้อหาวิชาและสภาพผู้เรียน

3) การอบรมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นการอบรมการพัฒนาสื่อ การเรียนการสอนในโครงการ Intel Teach to the Future เพื่อให้ครูสามารถสร้างสื่อการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์และบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การอบรมการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับหลักการจัดการความรู้และสามารถนำหลักการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้

ด้านที่ 3 พัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้

พัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู มีการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายและเหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างรอบรู้ ประกอบด้วย

1) การพัฒนาห้องปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน

2) การพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการจัดหาหนังสือด้านการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน จัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่พร้อมอุปกรณ์ส่งเสริมการอ่าน ให้บริการและจัดหาหนังสือพิมพ์ประจำห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ และกศน.ตำบล

3) การพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ เป็นการจัดระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีระบบการทำงานจากห้องควบคุมไปสู่ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ

4) การพัฒนาห้องผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นการจัดหาห้องและวัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ บริการสำหรับครูเพื่อใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ด้านที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษา

การส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาหมายถึงการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน การสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ วิทยากรท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย

1) การสานสัมพันธ์บ้าน - วัด - โรงเรียน เป็นการส่งเสริมความร่วมมือร่วมกันระหว่างโรงเรียน วัด และบ้าน(ชุมชน)

2) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่หรือได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียนโดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) การเปิดโลกบูรณาการวิชาการสู่การเรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ บุคคลภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียน และมีการเชิญวิทยากร บุคคลภายนอกผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาให้ความรู้แก่ผู้เรียน

4) ผลการดำเนินการผลลัพธ์ตรง (Output) ที่คาดหวังของการดำเนินการจากการนำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นและผลลัพธ์ตาม (Outcome) ที่คาดหวังของการดำเนินการคือ ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียงมีความตรงและมีความเหมาะสมมากสำหรับการนำไปพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจาก ได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้ มีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องความสนใจและความถนัดของผู้เรียนมีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและฝึกนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอน และประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา เป็นการผสมผสานความเชื่อและความคิดของปรัชญาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) หลักสูตร มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาผู้เรียน เน้นคุณธรรม จริยธรรม 3)การจัดการเรียนรู้ โดยในด้านการจัดวิธีการเรียนรู้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพร้อมในการจัดแบบชั้นเรียนมากกว่าวิธีอื่น ๆ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรมและผู้เรียนต้องได้รับการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5) การเทียบโอน ความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา ให้ผู้เรียนนำความรู้ ประสบการณ์ที่สะสม ไว้มามีเทียบโอน เพื่อศึกษาต่อในระดับเดียวกันหรือระดับที่สูงขึ้น 6) การบริหารและการ

จัดการศึกษา ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษานอกระบบ 7) กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เรียนในวัยเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ผู้ที่ออกจากโรงเรียนกลางคันด้วยเหตุใดก็ตาม 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนต้องให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลาน ร่วมกิจกรรมและสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับสอดคล้องกับ สมเดช สีแสง (2551) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์เขต 3 พบว่า ได้รูปแบบที่มีวิธีการดำเนินงานเริ่มต้น ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุน นโยบาย บริบทของโรงเรียน สภาพปัญหา และความต้องการ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดยุทธศาสตร์การโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมี 4 รูปแบบย่อยให้โรงเรียนขนาดเล็กเลือกใช้ตามบริบทและความต้องการของโรงเรียนและกำหนดทางเลือก โดยการพัฒนาสื่อ/นวัตกรรม เพื่อให้โรงเรียนเลือกใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตามบริบทของตนเองมีการนิเทศติดตาม และประเมินผลคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งผลจากการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรมีการประชุมครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้เรียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

1.2 ควรจัดสรรทรัพยากรการบริหารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการในกลยุทธ์ต่าง ๆ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.3 ผู้บริหารควรเป็นผู้นำครูในการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของผู้เรียน

2.2 ควรมีศึกษารูปแบบการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. (2563). รายงานประเมินตนเอง. (เอกสารอัดสำเนา).

_____. (2564). รายงานประเมินตนเอง. (เอกสารอัดสำเนา).

- สมเดช สีแสง. (2551). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ปรินิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) : ฉบับสรุป / สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2555). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2555). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.
- อัมพร พงษ์กัสนนันท์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. ปรินิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.